

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ НА ПРИКЛАДІ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

Анотация. Досліджено доцільність та ефективність запровадження внутрішнього контролю в бюджетній установі.

Аннотация. Исследована целесообразность и эффективность внедрения внутреннего контроля в бюджетном учреждении.

Annotation. Expedience and efficiency of introduction of internal control in budgetary establishment is investigated.

Ключові слова: бюджетна установа, внутрішній контроль, посадова інструкція.

На сьогоднішній день бюджетні установи працюють у складних умовах недостатнього фінансування з бюджету держави. Зростає частка бюджетних коштів спеціального фонду, в одній установі поєднуються бюджетний і комерційний види діяльності та їх відображення в єдиній системі обліку. Установи повинні не тільки планувати, здійснювати та контролювати доходи і видатки бюджетних програм, але і керувати результатами їх виконання. Перед керівниками бюджетних установ – розпорядниками бюджетних коштів виникають завдання прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективної системи управління. Усе це зумовлює специфіку і новизну в методології організації обліку і вимагає посилення контролю за використанням ресурсів та покращення результативних показників діяльності цих установ.

Ефективна діяльність в умовах ринкових відносин багато в чому залежить від організації ефективного контролю. Існуючі методи контролю, які використовуються сьогодні в бюджетних установах, неспроможні задовольнити інформаційні потреби керівників бюджетних установ. Це вказує на актуальність створення в бюджетних установах системи внутрішнього контролю.

Огляд літературних джерел показав, що питання контролю в різних аспектах висвітлюють автори: Дікань Л. В. [1], Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф., Джога Р. Т., Завгородній В. П., Мурашко В. М., Чечуліна О. О., Піхоцький В. Ф., Сивульський М. І. та ін. Проте залишається нерозглянутим питання щодо організації контролю в такій бюджетній установі, як селищна рада.

Метою дослідження є аналіз доцільності та ефективності запровадження внутрішнього контролю в бюджетній установі на прикладі селищної ради шляхом розрахунку економічного ефекту від такого впровадження.

Відповідно до обраної мети в роботі були поставлені такі завдання:

1) проаналізувати підходи до визначення поняття внутрішнього контролю, визначити напрями його реалізації в організації;

2) довести доцільність запровадження внутрішнього контролю в селищній раді.

Об'єктом дослідження є діяльність та контрольний процес у селищній раді як бюджетній установі.

Предметом дослідження є вдосконалення організації контролю в селищній раді.

Внутрішній контроль відіграє значну роль у системі фінансового контролю в цілому. Саме внутрішній контроль допомагає розкрити слабкі місця, швидше виявити істотні порушення у використанні й управлінні державними фінансами, особливо у формуванні та використанні доходів, які отримують бюджетні установи. Адже саме для такого контролю відкрита вся інформація, він є більш надійним, і в такому контролі зацікавлені абсолютно всі: керівник установи, працівники і навіть контролюючі органи.

Удосконалюючи систему внутрішнього контролю у бюджетних установах, необхідно змінити підходи до поняття "контроль" і наблизити його до європейських тлумачень. Слід виходити з того, що контроль – невід'ємний елемент управлінської діяльності, чинник підвищення її ефективності й подальшого вдосконалення. Він спрямований на конкретний результат і шляхи досягнення цього результату, а також усунення суб'єктивних перешкод при здійсненні управлінської діяльності. Систему фінансового контролю в Україні треба переорієнтувати на пріоритетність виправлення порушень та створення умов їх недопущення [2, с. 145].

Кожен автор дає власне визначення внутрішньому контролю. Наприклад, проф. Дрозд І. К. [3, с. 135–140] визначає внутрішній контроль як регламентовану внутрішніми документами підприємства діяльність, спрямовану на виявлення відхилень різних елементів бізнесу від нормативних показників, що здійснюється представниками спеціального контрольного підрозділу підприємства. Інформація про допущені відхилення надається органам управління. На думку автора, це визначення не досить повне і не зовсім розкриває сутності внутрішнього контролю, що проводиться у бюджетних установах. Адже під системою внутрішнього контролю розуміється політика установи,

а також усі пов'язані з нею процедури, що направлені не тільки на виявлення, виправлення, але й на попередження існуючих помилок та викривлення інформації, які можуть з'явитися у бухгалтерській звітності.

У роботі [4] розкриваються два підходи щодо застосування внутрішнього контролю в організації. Автором було узагальнено та проаналізовано дані підходи, що дало змогу розробити власну графічну інтерпретацію таких підходів (рисунок).

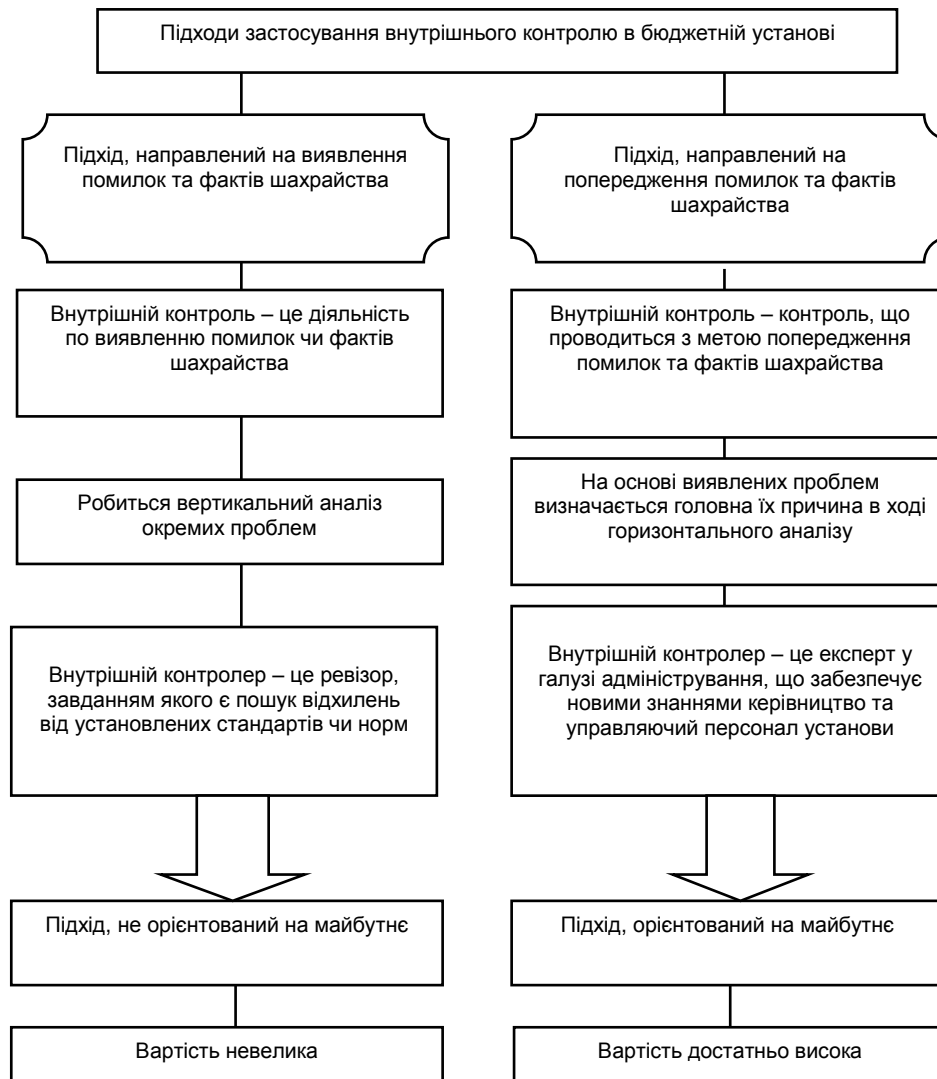

Рис. Підходи до застосування внутрішнього контролю в бюджетній установі

На думку автора, при впровадженні внутрішнього контролю в бюджетній установі доцільно враховувати обидва підходи, а саме: виявляти недоліки та помилки, а також виявляти причину їх виникнення та намагатися усунути.

Функціонування системи внутрішнього контролю має зводити до мінімуму ризики діяльності установи (ризик можливих несприятливих подій – крадіжок, перевитрат, зловживань, недоотримання доходів, неправильне визнання доходів тощо).

Система внутрішнього контролю бюджетних установ має такі напрями реалізації:

- збереження й ефективне використання ресурсів і потенціалів установи;
- своєчасна адаптація установи до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі;
- забезпечення ефективного функціонування установи;
- максимальний розвиток установи в умовах конкурентного середовища.

Дотримуючись наведених напрямів діяльності, служба внутрішнього контролю бюджетної установи сприятиме адаптації до ринкового середовища. Покращення якості послуг, що надаються на платній основі бюджетними установами, призведе до збільшення доходів установи на спеціальному рахунку. Також ефективне функціонування установи забезпечить максимальний розвиток і процвітання.

З метою вдосконалення організації контролю в бюджетній установі шляхом упровадження внутрішнього контролю автором був проведений аналіз результатів діяльності селищних рад у Харківській області. Результати дослідження показали, що задля попередження порушень в обліку, які виникають у процесі діяльності установи, та мінімізації штрафних санкцій, які сплачують ради за результатами ревізій, доцільно організувати внутрішній контроль у таких бюджетних організаціях шляхом делегування повноважень внутрішнього

контролера касиру установи. Виходячи з того, що за штатним розписом селищних рад у них працює невелика кількість осіб (у середньому 10 – 15), упровадження служби внутрішнього контролю відповідно до такої кількості осіб є недоцільним.

З метою вирішення цієї проблеми автором і було запропоновано "створити" нову посаду в установах – касир-внутрішній контролер. Така нова посада забезпечить не тільки виконання обов'язків щодо здійснення та перевірки операцій по руху грошових коштів, але й організує постійний контроль за діяльністю установи в цілому та конкретно за діяльністю бухгалтерії: правильністю оформлення документів, наявністю всіх реквізитів у документах, правильністю розрахунків з метою попередження порушень, а в разі виявлення наявних фактів – недопущення їх у майбутньому.

Запровадження нової посади касира-внутрішнього контролера в селищній раді передбачає необхідність розробки відповідної посадової інструкції. На нашу думку, така посадова інструкція повинна містити пункти типової посадової інструкції, але з урахуванням особливостей нової посади. Серед таких особливостей доцільно виділити такі:

у кваліфікаційних вимогах додати вимоги щодо освіти (повна базова вища освіта відповідного напрямку підготовки) такого касира-внутрішнього контролера та стажу роботи (не менше 2 років на посаді внутрішнього контролера та 1 року на посаді касира);

запропонована посада також передбачає знання правил документообігу і технологію оброблення облікової інформації в установі, нормативно-правових актів щодо ведення касових операцій, обліку цінних паперів; організацію процесу взаємодії працівників свого структурного підрозділу; порядок ведення внутрішнього обліку, контролю і подачі звітності в рамках своїх функціональних обов'язків.

Також необхідно зазначити, що завдання та права нової посади об'єднують завдання та права двох посадових інструкцій – касира та внутрішнього контролера.

Поряд з розробленою посадовою інструкцією автором було проведено розрахунок ефективності делегування повноважень внутрішнього контролера касиру установи.

Так, при цьому передбачалось установити для нової посади доплату за виконання нових додаткових обов'язків у розмірі 40 % від мінімальної заробітної плати. Проведений розрахунок показав, що доплата касира-внутрішнього контролера за 1 рік роботи складе понад 4 600 грн.

Аналіз актів ревізії селищних рад Харківської області показав, що при проведенні ревізії органами ДКРС установлюється велика кількість порушень, що є причиною сплати великих сум штрафних санкцій. Тому зіставлення середньої суми таких штрафних санкцій із розрахованою річною сумою заробітної плати, яку отримує касир-внутрішній контролер за виконання своїх повноважень, дало змогу зробити висновок про те, що запропоноване автором упровадження є ефективним.

Як показали результати проведеного дослідження ефективності впровадження в селищну раду внутрішнього контролю шляхом делегування повноважень внутрішнього контролера касиру, такий захід є ефективним, оскільки в такий спосіб установа зможе запобігти порушень у майбутньому або хоча б значно їх скоротити та, як наслідок, скоротити можливу суму штрафних санкцій.

Застосування розробленої автором пропозиції щодо впровадження внутрішнього контролю в селищній раді в майбутньому принесе економічний ефект.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 96 с. 2. Іванова І. М. Стан та перспективи розвитку фінансового контролю / Іванова І. М. // Фінанси України. – 2005. – № 11. – С. 140–147. 3. Дрозд І. К. Єдність зовнішнього та внутрішнього контролю в системі фінансово-економічного контролю / Дрозд І. К. // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С. 135–140. 4. Петрук О. М. Внутрішній контроль бюджетних установ / Петрук О. М., Тищенко Т. Я. // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2010. – № 2.